

Richard Butterwick-Pawlikowski

"Michał Kleofas Ogiński. Politician,
Diplomat and Minister (1786-1794)",
Ramunė Smigelskytė-Stukienė,
Wilno, 2016 : [recenzja]

Rocznik Lituanistyczny 2, 284-285

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

źródeł może przyczynić się do wydobywania niejednego interesującego szczegółu tycaącego się prac kodyfikacyjnych na Litwie w XVI w. Pewnym paradoksem jest natomiast fakt, że i Statut litewski z 1588 r., i statuty wspomnianych tu kapituł przeżyły Rzeczpospolitą i obowiązywały jeszcze długo po jej upadku.

Udostępniona nauce krytyczna edycja statutów kapituł wileńskiej i żmudzkiej niewątpliwie zasługuje na pilną uwagę badaczy¹. Można się spodziewać, że będzie ona impulsem do podjęcia badań szczegółowych, także o charakterze porównawczym.

Sławomir Godek

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Ramunė Smigelskytė-Stukienė, Michał Kleofas Ogiński. *Politician, Diplomat and Minister (1786–1794)*, trans. by Linas Andronovas, Vilnius: Petro ofsetas and Rietavo Ogińskių kultūros istorijos muziejus, 2015, 320 pp., illustrations, facsimiles, bibliography, index, resumé, ISBN: 978-609-420-479-1

Michał Kleofas Ogiński (1765–1833) has been better known as a composer, especially of the poignant polonaise *Farewell to the Fatherland*, than as a participant in domestic and international politics. With a few exceptions, notably his missions to the Netherlands and Great Britain in 1790–91 and his efforts to restore the Grand Duchy of Lithuania in 1810–12, his public role has tended to be interpreted in the light of his own memoirs. In this political biography of Ogiński, Ramunė Smigelskytė-Stukienė has triangulated Ogiński's claims against other sources and applied the test of logic to rival explanations. She steers a fine course between the Scylla of *apologia* and the Charybdis of cynicism in explaining the personal and political imperatives faced by Ogiński during the last, dramatic years of the Polish-Lithuanian Commonwealth. Especially valuable is the author's presentation of her archival research on Ogiński's highly industrious activity in the Lithuanian Treasury Commission in 1786–88. What emerges from this is an enhanced understanding not only of the scale of the fiscal and economic problems faced by the Commonwealth, but also the energy and public-spiritedness with which they were being tackled. Also notable are the analyses of Ogiński's attempts during the Grodno Sejm of 1793, as Treasurer of the Grand Duchy of Lithuania, alongside King Stanisław August and Crown Grand Marshal Fryderyk Moszyński, to make the re-amputated Polish-Lithuanian state as viable as possible. Ogiński also defended the interests of the Grand Duchy of Lithuania *vis-à-vis* the Crown. Very revealing are the details of Ogiński's inheritances and numerous property transactions. It transpires that while on his diplomatic mission in the Netherlands in 1790–91 he pursued both public and private interests in contracting loans. A further *novum* is the publication and analysis of *Oda do Polaków* [Ode to the Poles], by an anonymous author, formally addressed to Ogiński and circulated in 1793. Ogiński was effectively urged to imitate the fortitude shown by Tsar Vasilii Shuiskii when

¹ Edycja została doceniona przez przedstawicieli nauk pomocniczych historii – w grudniu 2016 r. otrzymała nagrodę czasopisma „Studia Źródłoznawcze” im. Profesora Stefana Krzysztofa Kuczyńskiego w kategorii „Edycje źródłowe” (III miejsce).

held captive by the Poles in 1611 – the wheel of fortune had since turned between Poland and Russia, but could turn again.

This beautifully illustrated and printed book is a translation into English of the Lithuanian original.¹ Like the original, the English edition contains facsimiles and transcriptions of a fascinating collection of twenty-two passports issued to Ogiński (and sometimes his suite) between 1790 and 1829 by the relevant authorities of the Kingdom of Prussia, the Polish-Lithuanian Commonwealth, the Holy Roman Empire, the United Kingdom of Great Britain and Ireland, the Kingdom of France, the French Republic, the Austrian Netherlands, the Russian Empire, and the cities of Wilno and Dresden. However, it does not contain the fifty-page study which introduces and analyses these documents. Although the principal focus of the book is on Ogiński's public activity in the years 1786–94, the author covers the whole of his lifespan and places him expertly in the context of several generations of the family.

Richard Butterwick-Pawlikowski
UCL School of Slavonic and East European Studies
Tadeusz Manteuffel Institute of History, Polish Academy of Sciences

***Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės seimelių instrukcijos (1788–1790)*, oprac. Robertas Jurgaitis, Adam Stankevič, Asta Verbickienė, red. Robertas Jurgaitis, Mykolas Romeris universitetas, Parlamentarizmo istorijos tyrimų centras, Vilnius 2015, ss. 436, bibliog., streszcz. ang. i pol., indeksy, il. (faks.), ISBN 978-9955-19-780-5, seria: „Fontes historiae parlamentorum Lituanicorum”, t. 1**

Epoka Sejmu Wielkiego (1788–1792) miała przełomowe znaczenie w dziejach polsko-litewskiej Rzeczypospolitej. Przyjęte przez ten sejm ustawy nie tylko wprowadziły zmiany w systemie politycznym, administracyjnym i sądowym państwa, ale też odmieniły życie codzienne szlachty w całej Rzeczypospolitej. Jednak materiały pochodzące z lokalnych instytucji parlamentarnych Wielkiego Księstwa Litewskiego epoki Sejmu Wielkiego, a będące wyrazem ówczesnych postaw politycznych szlachty litewskiej, jej nastrojów oraz projektów reform, były dotąd trudno dostępne.

Jeszcze w 1933 r. prace nad identyfikacją instrukcji sejmikowych Wielkiego Księstwa Litewskiego z okresu Sejmu Wielkiego oraz nad przepisaniem tekstów laudów sejmikowych znalezionych w wileńskim archiwum państwowym rozpoczął wybitny historyk litewski Adolfas Šapoka (1906–1961). Niestety okupacja Litwy, II wojna światowa i emigracja naukowca uniemożliwiły kontynuację przedsięwzięcia. Po ponad 80 latach, korzystając z dorobku Šapoki, starania o zebranie dokumentów archiwalnych i przygotowanie nowej edycji instrukcji sejmikowych podjął Robertas Jurgaitis. We współpracy z Adamem Stankevičem i Astą Verbickienė przygotował do druku i opublikował pierwszą osobną edycję instrukcji sejmikowych litewskich z lat 1788–1790.

¹ *Mykolas Kleopas Oginskis. Politikas, diplomatas, ministras ir jo pasų kolekcija*, Vilnius: Edukologija, 2013, 352 pp., ISBN: 978-9955-20-908-9. A translation into Russian has been published in Belarus: *Михал Клеофас Огинский: Политик. Дипломат. Министр*, [перевод с литовского Т. Тимченко], Минск: Научный мир, 2015, 192 pp., ISBN: 978-985-90312-5-0.